

Dagmar KUZMOVÁ

Pravda a Čas o výpovediach Jozefa Tisu pred Národným súdom

KUZMOVÁ, Dagmar: Periodicals Pravda and Čas about the testimonies of Jozef Tiso at the National Court. In: *Slovensko medzi 14. marcom 1939 a salzburskými rokovaniami*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta; Univerzum, 2007, s. 195-203.

The paper provides an analysis of articles in the newspapers Pravda and Čas and in particular focuses on the legal proceeding with Jozef Tiso. The main intention is analyse the way of presentation the date 14 March 1939 and the beginning of first Slovak republic. Considering the published articles, special attention is paid to analysis of elements distorting and discrediting Tiso's image. By the method of comparative analysis, different approach to public presentation of Tiso's legal proceedings by Democratic Party, and Slovak Communistic Party are evaluated. The major source for the analysis is articles published in the post second-world-war-period daily papers Pravda and Čas. The paper presents of the analysis of particular articles in Pravda and Čas with special respect to principal differences in the way of informing as well as influencing the public.

Udalosti spojené s dátumom 14. marec 1939 boli dôležitou oblasťou skúmania aj v procese s Jozefom Tisom, ktorý sa uskutočnil v čase od 2. decembra 1946 až do vykonania rozsudku 18. apríla 1947. Obžaloba pri Národnom súde od začiatku stanovila, že tento bod obžaloby bude základom v odhaľovaní zločineckej minulosti J. Tisu.

Príspevok ponúka analýzu článkov z dobovej tlače – z periodík Pravda a Čas – so zameraním na súdny proces s J. Tisom, konkrétne na otázku vzniku samostatného Slovenska. Pravda bola tlačovým orgánom Komunistickej strany Slovenska a Čas tlačovým orgánom demokratickej strany na Slovensku. V rámci výberu článkov je pozornosť venovaná analýze diskreditujúcich a skresľujúcich prvkov voči osobe J. Tisu. V procese prípravy súdneho procesu, ako aj v čase jeho priebehu sa základnou líniou oboch politických subjektov stalo dosiahnutie mienky verejnosti, ktorá by vnímala osobu J. Tisu a jeho politické aktivity ako zločinecké.¹

1 Spoločný postup komunistických síl v obnovenej ČSR v Tisovom procese bol prerokovaný 2. 12. 1946. na zasadnutí ÚV KSC a ÚV KSS boli hlavnými bodmi programu situácia na Slovensku. Zápisnica zo stretnutia jasne deklarovala o vzá-

Komunistická strana Slovenska a demokratická strana pristupovali k téme vyhlásenia Slovenského štátu veľmi razantne a spoločne zaujali odmietavé stanovisko k vzniku samostatného Slovenska v roku 1939. Ich tlačové orgány tieto názory precízne tlmočili spoločnosti a snažili sa o vytvorenie psychologických predpokladov na to, aby podobné snahy boli hneď v zárodku likvidované.

Hlavnou úlohou obžaloby v prvom bode bolo dokázať, že J. Tiso a spol. vyvíjali takú činnosť, ktorá smerovala k stupňovaniu požiadaviek na ČSR s úmyslom získania samostatnosti pre Slovensko. Túto činnosť mal J. Tiso vyvíjať v procese boja za autonómiu už v čase svojej poslanskej funkcie. A preto všetky tieto snahy boli v textoch publikovaných článkov označované ako „*rozbijačská politika*“ a vznik samostatného Slovenska bol definovaný ako „*odtrhnutie sa od ČSR*“. Prístup denníkov Pravda a Čas k tomuto bodu obžaloby bol veľmi nekompromisný. Rozbijačská politika tvorila počiatok každého článku, od ktorého sa kontinuálne odvíjal aj ďalší text.

Základným znakom v publikovaní záznamov z procesu v tomto bode bolo to, že sa obidva denníky, vychádzajúce z odlišného politického stanoviska, zhodli v línii, v ktorej prezentovali, že J. Tiso viedol svoje politické kroky k jedinému cieľu, aby dosiahol vznik samostatného Slovenska. Tento zámer sa mu podľa novin aj úspešne podaril a spôsobil tak rozpad ČSR.

Napriek spoločnej línii sa v textoch publikovaných článkov nachádzalo niekoľko odlišností v spôsobe prístupu k procesu. K najvýznamnejším odlišnostiam patril hlavne spôsob popisu jednotlivých správ.

KSS sa v denníku Pravda od začiatku snažila v uverejňovaní článkov zo súdneho procesu precízne poukázať na tento bod obžaloby, čím dávala najavo že 14. marec nebol dátumom, kedy Slováci zavŕšili svoje emancipačné snahy, ale že táto udalosť začala jednu z najstrašnejších etáp v dejinách Slovenska. Na presvedčanie spoločnosti používala oveľa ráznejšie prostriedky ako DS. Základ taktiky tvorili dlhé komentáre, ktorými sa podsúvali čitateľovi dedukcie a zovšeobecnenia k „*rozbijačskej politike*“. Tieto boli nasme-

jomnej dohode, že bolo potrebné ovplyvňovať verejnú mienku prostredníctvom dostupných médií. „...b) urobiť všetky opatrenia, aby tlačou, rozhlasom a inými prostriedkami bola verejná mienka správne ovplyvnená, ... d) vydať obžalobný spis s najväčším urýchlením v tlači pre širokú verejnosť, e) sledovať pozorne všetku tlač, najmä tlač DS a v prípade pokusov ovplyvniť verejnosť v prospech Tisu a spol. okamžite zasiahnuť.“

[Z uznesení schůze předsednictev ÚV KSČ a ÚV KSS 2. prosince 1946 : I. Situácia na Slovensku: Tisov proces. In: *Dva retribuční procesy*. Praha : Ústav pro soudobé dějiny ČSAV, 1992, s. 167.]

rované na vykreslenie tejto udalosti v čo najnegatívnejšom svetle. Rovnako aj názvy článkov v Pravde deklarovali vinu a spoluprácu J. Tisu na prípravách a uskutočnení 14. marca 1939 bez toho, aby sa počkalo aspoň na začatie vypočúvania samotného J. Tisu. Týmto spôsobom vytvárala a napĺňala KSS svoj stanovený program v procese s J. Tisom a slovnými hračkami budovala do najmenších detailov propagandu v neprospech obžalovaného. Príkladom sú názvy ako napr.: Tiso sa nepamätá na 14. marec², Hitler bol s Tisom spokojný³, Politikou zrady k rozbitiu ČSR⁴.

Rovnako bola v článkoch Pravdy niekoľkokrát prezentovaná nedôsledná Tisova obhajoba. J. Tiso nedokázal podľa novin dôsledne odpovedať na otázky týkajúce sa nielen tohto bodu obžaloby. V úvodných článkoch to zachytila jedna karikatúra s názvom Nevedomý, na ktorej bol J. Tiso znázornený vo väzenskej cele s textom: „*Ak sa ma dnes opýta predseda na moje prezidentovanie, odpoviem, že som o tom nevedel, že som prezidentom.*“⁵

Niektoré z úvodníkov článkov uverejnených v prvých dňoch procesu v Pravde hneď od začiatku potvrdzovali pravidlo, že J. Tiso je vinným, čo sa im neskôr darilo potvrdzovať v konkrétnych textoch: „*Tiso všetko popiera. Bol vraj vždy za Československú republiku. Nevedel vraj ani to, že naša republika bola v lete r. 1938 ohrozená ... Myslel si vraj, že Slovensku nie je nič do toho, čo mali Česi s Nemcami ... Mnohými odpoveďami sa už čiastočne usvedčil.*“⁶

Demokrati si pri objasňovaní daného problému ponechali určitú politickú kultúru a diplomaciu. Aj keď zásadne odmietli samostatnosť Slovenska, pri publikovaní článkov k tomuto bodu obžaloby nepoužívali vlastné komentáre a ako jeden z informačných orgánov vtedajšej spoločnosti vyzneli v porovnaní s komunistami ako objektivizujúci prvok.

V základe príspevky oboch denníkov riešili dva problémy:

- A) Dokazovanie zámerných príprav odtrhnutia sa Slovenska od ČSR J. Tisom a spol. a s tým súvisiace riešenie otázky: Kto zavinil rozbitie ČSR?, ako aj zachytenie postoja J. Tisu k samostatnosti.
- B) Popis marcových dní so zreteľom na 13. marec 1939 a rokovanie s A. Hitlerom v Nemecku.

2 Tiso sa nepamätá na 14. marec. In: *Pravda*, 6. 12. 1946.

3 Hitler bol s Tisom spokojný. In: *Pravda*, 22. 1. 1947.

4 Politikou zrady k rozbitiu ČSR. In: *Pravda*, 3. 12. 1946.

5 Nevedomý. In: *Pravda*, 12. 12. 1946.

6 Tiso v póze nevedomca. In: *Pravda*, 4. 12. 1946.

Dokazovanie príprav rozbitia ČSR a otázka postoja J. Tisu k samostatnosti

V procese dokazovania vysvitlo, že J. Tiso závažnou mierou prispel k rozbiťačskej politike, a tým ohrozil demokratické zriadenie ČSR. Tento postoj sa náležite odrazil aj denníkoch. Jednotlivé udalosti z čias politickej činnosti J. Tisu boli považované za prípravu samostatnosti. Časovo boli zamerané aj na udalosti spred 6. októbra 1938. Z najdôležitejších, ktoré sa v novinách spomenuli, boli Piešťanský manifest, v ktorom sa HSLS zapojila do protidemokratického bloku národov, ďalej nadväzovanie vzťahov s Viedňou, odkiaľ sa pracovalo na spolupráci s Nemeckom v snahe rozbiť ČSR, a od roku 1938 vedenie spoločnej politiky HSLS so Sudetendeutsche Partei a Maďarskou národnou stranou, ktoré stupňovali radikálne požiadavky na československú vládu v snahe oslabiť jej postavenie⁷. Týmito závažnými krokmi sa politici HSLS mali zapojiť do činností, ktoré napomohli k rozpadu ČSR.

V článku Politikou zrady k rozbitiu ČSR⁸ sa o spolupráci s nemeckou a maďarskou stranou písalo: „*Dr. Tiso dňa 29. marca 1938 v parlamente v mene HSLS verejne schvaľoval rozkladný postup Henlainovcov a Esterházyovcov a horlil za splnenie ich požiadaviek.*“⁹ Okrem toho sa slovenskí politici zúčastňovali na rokovaníach v Nemecku, ktoré sa uskutočnili ešte pred 14. marcom 1939 a viedli ich A. Mach a F. Ďurčanský s H. Göringom „... *kde podľa smerníc Dr. Tisu žiadali, aby Nemecko pomohlo Slovensku úplne sa odtrhnúť od ČSR, pričom sľúbili, že samostatné Slovensko bude vojensky, politicky a hospodársky čo najužšie spolupracovať s Nemeckou ríšou, a že zavedú na Slovensku fašistický režim.*“¹⁰

Aj v žilinskom rokovaní videla obžaloba protištátnu činnosť, ktorá napomohla rozpadu ČSR. Obvinenie v tomto bode znelo: „... *potom pokračovali v separatistickej činnosti smerujúcej k odtrhnutiu Slovenska od ČSR a k utvoreniu profašistického režimu.*“¹¹ Na tieto obvinenia J. Tiso odpovedal jasne: „*Moc na Slovensku sme dostali legálnou priamou cestou od vlády Československej republiky. Bolo to formálne rozdelenie vládnej moci a pôsobnosti medzi ústrednými a autonómnymi ministerstvami.*“¹² Získaním autonómie sa naplnil dvadsaťročný program HSLS. Aj keď medzinárodná situácia im bola naklonená a oslabené Československo po mníchovskom diktáte

7 Citované podľa: Politikou zrady k rozbitiu ČSR. In: *Pravda*, 3. 12. 1946.

8 Politikou zrady k rozbitiu ČSR. In: *Pravda*, 3. 12. 1946.

9 *Politikou zrady...*, s. 2.

10 *Politikou zrady...*, s. 2.

11 Dr. Tiso v stredu zodpovedal 13. bodov obžaloby. In: *Čas*, 6. 12. 1946.

12 *Dr. Tiso v stredu...*, s. 2.

muselo v snahe konsolidovať domáce pomery ustúpiť požiadavkám HSLS, slovenská politická reprezentácia nežiadala nič viac ako autonómiu. „*Politici, ktorí pred pár mesiacmi videli v každej kritike centralizmu nebezpečný separatizmus, si teraz uľahčene vydýchli, že HSLS žiada len autonómiu. Slovenské koaličné strany sa tiež sklonili pred rozhodnutím HSLS.*“¹³

V čase existencie Slovenskej krajiny sa jednotlivé články zamerali na poukázanie toho, že v spolupráci s Úradom propagandy bolo Tisovou hlavnou úlohou prevychovať národ v zmysle: „... *protidemokratickom, protislovenskom a protipokrokovom a vytvárať tak psychologické predpoklady pre rozchod Slovenska od ČSR.*“¹⁴

V dokazovaní prípravy 14. marca 1939 J. Tisom boli niektoré body v novinách prezentované odlišným spôsobom. Čas uverejňoval záznamy z procesu, ktoré poukázali na tento problém v inom svetle, ako ich prezentovala Pravda. Publikoval pasáže, ktoré boli argumentom v prospech toho, že nátlak z nemeckej strany v požiadavke samostatnosti tu bol. Z rozhovoru J. Tisu s J. von Ribbentropom sa v Čase písalo: „*DR. Tiso uznáva, že nemeckému ministrovi zahraničia povedal, že sa neponáhla s osamostatnením Slovenska, lebo na to by potreboval ešte niekoľko rokov, kým budú mať Slováci dosť inteligencie a iné predpoklady.*“¹⁵ Podobný názor deklarovala aj Pravda, ale až v popise marcových dní, kde sa z rokovania J. Tisu s J. von Ribbentropom zaznamenalo: „... *Akosi sa naoduševňujete za tú svoju samostatnosť. Ak túto príležitosť premeškáte, sotva budete mať zasa takú vhodnú príležitosť.*“¹⁶

Demokrati uverejnili aj odôvodnenie J. Tisu, prečo nezdržal vo svojej reči v slovenskom sneme vo februári 1939 Česko-Slovenskú republiku (J. Tiso sa v nej vyjadril v zmysle: budujeme si svoj štát, svoj vlastný štát), keď ho o to požiadali aj niektorí poslanci: „... *lebo som vždy skutkami zdôrazňoval nutnosť ČSR*“¹⁷. Podobne J. Tiso prezentoval aj svoj výrok „*I za cenu republiky*“¹⁸, ktorý sa na súde stal heslom pre poukázanie na separatistické sklony J. Tisu. Vlastné slová J. Tiso obhájl: „... *že politici HSLS cez celých dvadsať rokov upozorňovali vládu ČSR, aby riešila slovenskú otázku, lebo je to otázka štátna. Sám žiadal urobiť poriadok medzi Čechmi a Slovákmi.*“¹⁹

13 LIPTÁK, Ľubomír: *Slovensko v 20. storočí*. 2. vyd. Bratislava : Kalligram, 1998, s. 162-163.

14 Ako vyjednávali s Nemcami. In: *Pravda*, 5. 12. 1946.

15 *Dr. Tiso v stredu...*, s. 1.

16 Tiso sa nepamätá na 14. marec. In: *Pravda*, 6. 12. 1946.

17 Dr. Tiso vypovedá o 14. marci 1939. In: *Čas*, 7.12. 1946.

18 Vypočúvanie DR. Jozefa Tisu. In: *Čas*, 5. 12. 1946.

19 *Dr. Tiso v stredu...*, s. 1.

Komunisti v tomto smere využívali ironické komentáre, keď jeden z odstavcov niesol názov Podľa Tisu: Slovenský štát = ČSR²⁰. Z daných zistení, ktoré vyjadruje názov komunisti vydedukovali, že: „Tiso vyhlasuje – a to celkom vážne, že pod pojmom Slovenský štát myslel ČSR.“²¹ V týchto a podobných maličkostiach bola každodenne dokazovaná vina J. Tisu, ktorú jeden z úvodníkov Pravdy okomentoval takto: „... tvrdošijne zapiera, že by bol o prípravách len niečo vedel. Porušenie prísahy, ktorú zložil do rúk prezidenta ČSR ako poslanec a potom ako predseda autonómnej slovenskej vlády, nepovažuje za zradu a necíti nijaké výčitky svedomia.“²²

O rozdielnom spôsobe prezentovania tých istých fakt svedčil záznam o zasadnutí ministerskej rady 7. marca 1939, na ktorej sa podľa Pravdy rozhodlo: „... o budovaní Slovenského štátu revolučnou cestou...“²³, kým Čas prezentoval: „... že sa bude Slovenský štát budovať evolučnou cestou, ale že sa samostatnosť nevyhlási hneď.“²⁴ Takýto prípad sa v článkoch nachádza iba jeden, aj keď rozdielnosť medzi denníkmi v určitých smeroch bola. Konkrétna ukážka svedčí o sčasti nezhodnom spôsobe prezentovania správ zo súdu. Komunistická strana sa v každom jednom slove snažila poukázať na snahu politikov HSLS dosiahnuť rozdelenie ČSR.

J. Tiso sa možnými dostupnými prostriedkami snažil presvedčiť súd, že jeho podiel na príprave samostatnosti nebol žiaden, pretože o ničom nevedel. Pravda však prezentovala iný názor prostredníctvom slov I. Daxnera: „ako je to možné, že všetci vedeli o tom, že sa na Slovensku chystá odtrhnutie Slovenska od ČSR, vedel to Beran v Prahe, vedelo sa to v Brne a na Slovensku o tom vedel každý obyvateľ. Len vy neviete vysvetliť, ako je to možné, že vy ste nič nevedeli?“²⁵

Keď v procese prišlo na rad dokazovanie viny svedkami a dokumentmi, na základe odhalených svedectiev mohla tlač jednoznačne prezentovať, že samostatnosť bola J. Tisom pripravovaná. Dôkazom toho bolo o. i. písomné svedectvo J. von Ribbentropa, ktorý tvrdil: „... führer bol nespokojný s politikou Prahy. Z Bratislavy dostal začiatkom marca telegram o pripravách na utvorenie samostatného štátu... I slovenská tlač postavila samostatnosť do popredia a tým sa stal tento problém veľmi aktuálny.“²⁶

20 Tiso sa nepamätá..., s. 1.

21 Tiso sa nepamätá..., s. 1.

22 Tiso sa nepamätá..., s. 2.

23 Tiso sa nepamätá..., s. 2.

24 Dr. Tiso vypovedá..., s. 2.

25 Tiso sa nepamätá..., s. 1.

26 Hitler bol s Tisom spokojný. In: Pravda, 22. 1. 1946.

V závere procesu už preto mohli komunisti k tomuto problému jednoznačne napísať: „že Tiso, ktorý doteraz úporne zapieral snahy na odtrhnutie Slovenska od ČSR, priznal dnes pod ťarchou dôkazov, že autonómiu považoval len za vývinový stupeň a že sa tým vývin nekončí...“²⁷ Rovnako aj demokrati odhalili zainteresovanosť J. Tisu v prípravách, keď písali: „... že 14. marec priniesol splnenie slovenského ideálu. Neboli to náhodilé udalosti, ktoré spôsobili vyhlásenie slovenského štátu, ale železná logika prirodzeného želanía národa slovenského.“²⁸

Z hľadiska želanosti 14. marca 1939 slovenskou spoločnosťou bol v novinách publikovaný dvojaký spôsob prezentovania viny na vyhlásení Slovenského štátu. Na jednej strane J. Tiso vyhlasoval, že hlavný podiel na osamostatnení Slovenska mal nátlak Nemecka, avšak na druhej strane sa o 14. marci vyjadroval v nadchádzajúcom období ako o vyvrcholení emancipačných snáh Slovákov. Tento moment vyzdvihla Pravda: „Tiso hovorí, že nikdy by neprišlo bez nátlaku k „slovenskému štátu“ ... Nevie však vysvetliť, ako sa môže k tejto idei hlásiť, keď súčasne tvrdí, že utvorenie slovenského štátu nepripravoval, a že sa to stalo proti vôli národa, ba aj proti vôli ľudáckych poslancov.“²⁹ Tlač v ďalšom dokazovaní z procesu odhalila, že tento nátlak bol len sekundárnym elementom, ktorý dopomohol pripravovaným separatistickým snahám Slovákov.

Čas poukázal na tento problém aj z inej stránky, ako ho prezentovala Pravda, keď v rámci publikovania záverečnej reči J. Tisu bolo zachytené: „On sám do 14. marca bol proti samostatnosti ... HSLS bola vždy poctive za autonómiu v rámci ČSR, čo dokázala v rozhodných chvíľach. Vývojom udalostí postavený bol však pred dilema: samostatnosť, alebo rozdelenie na troje.“³⁰ Táto poznámka vyznela v prospech obžalovaného, ale takýchto momentov bolo v článkoch veľmi málo a výlučne len v Čase.

V prezentovaní a dokazovaní obžaloby v bode rozbitia ČSR v konkrétnych článkoch bola v Pravde aj v Čase publikovaná myšlienka, že J. Tiso bol vinným v príprave rozbitia ČSR. Od začiatku procesu v popísaní výpovede J. Tisu cez rôznych svedkov až po čítané dokumenty, v týchto všetkých častiach sa nachádzali konkrétne správy, že politika HSLS bola namierená na separatizmus a pomohla k vzniku Slovenského štátu.

27 Dokumenty nemilosrdne usvedčujú Tisu. In: *Pravda*, 24. 1. 1947.

28 Prehľad Tisových rečí z éry slovenského štátu. In: *Čas*, 12. 3. 1947.

29 *Hitler bol...*, s. 2.

30 Dr. Tiso sa dovoľáva celého súdu. In: *Čas*, 19. 3. 1947.

Popis marcových dní a rokovanie J. Tisu s A. Hitlerom

Druhý základný problém riešený v príspevkoch bol popis marcových dní so zreteľom na stretnutie J. Tisu s A. Hitlerom. Článok v Pravde priblížil nespokojnosť A. Hitlera so situáciou na Slovensku 13. marca takto: „... že revolúcia na Slovensku nevzrastá do dostatočných rozmerov a že ani provokácie v Čechách sa nedaria tak, ako by sa mali.“³¹ Čas popísal zase nespokojnosť domácich skupín so vzniknutou situáciou v marci 1939. Bola prezentovaná prostredníctvom listu legionárov adresovaného slovenskému snemu: „... ktorým zaprisahali snem pred krokom, ktorým by sa pošpinila slovenská česť pri vykonaní nepriateľského kroku proti Čechom...“³²

Z konkrétneho rokovania priniesli obidva denníky takmer totožné správy. Chronologicky boli v tlači popísané udalosti od vyhľadania J. Tisu v Bánovciach až po vyhlásenie samostatnosti. Pravda publikovala popis v článku Dr. Tiso sa nepamätá na 14. marec³³, ktorého obsah vyznel v niekoľkých častiach ironizujúco. Svedčili o tom aj názvy odstavcov: Radšej do Rakúska ako do Prahy, Našli si sami cestu do Berlína, Odtrhnutie Slovenska bez Tisovho vedomia.³⁴ Tlač informovala aj o ultimáte A. Hitlera a o možnom rozdelení Slovenska medzi susedné štáty: „Ak je tomu tak po tieto dni sa začne akcia proti Čechom, ak budete s nimi, stihne vás ten istý osud. Sú vám nadostatok známe ašpirácie Maďarov a Poliakov, ale musíte sa rozhodnúť čím skôr.“³⁵ Uverejnená reakcia J. Tisu bola: „Ja som na to dopovedal, že Slováci sú naozaj statoční a nedáme ani teraz príležitosť k tomu, aby sme kohokoľvek sklamali.“³⁶ O podrobnostiach, akým prijal snem samostatnosť, sa v periodikách nepísalo, ale celá situácia vyhlásenia samostatnosti bola poznačená Hitlerovým výstražným prstom. „Bez diskusie, bez presného programu, ale pod hrozbou ultimáta vstúpil slovenský štát do krátkej epochy samostatnosti...“³⁷ Čas popísal tieto udalosti v článku Dr. Tiso vypovedá o 14. marci.³⁸

Tieto články sú jednými z mála, ktoré popísali udalosti dosť podrobne a hlavne Pravda v ňom nepoužila tradičné komentáre. Iba na záver dedukovala: „Tiso naďalej stavia Hitlera do takého svetla, že sa nemohlo predpo-

31 *Tiso sa nepamätá...*, s. 2.

32 Posmrtné svedectvo J. Ribbentropa. In: *Čas*, 23. 1. 1947.

33 *Tiso sa nepamätá...*, s. 1-2.

34 *Tiso sa nepamätá...*, s. 1-2.

35 *Tiso sa nepamätá...*, s. 2.

36 *Tiso sa nepamätá...*, s. 2.

37 LIPTÁK, Ľ.: *Slovensko v 20. storočí...*, s. 177.

38 *Dr. Tiso vypovedá...*, s. 1-2.

*kladat, že ide o nemeckú agresiu na východ a tvrdí, že nečítal dokonca ani Hitlerov Mein Kampf.*³⁹

Keď na súde odznela otázka výčitiek svedomia J. Tisu z rozbitia ČSR, komunisti publikovali celú pasáž z procesu a podporovali myšlienku, že J. Tiso pred súdom klamal. „*Dr. Šujan: Ani dnes nemáte výčitky svedomia, že ste týmto zradili ČSR podľa zákona na ochranu republiky? Ani ako kňaz, ani ako človek? Dr. Tiso: Nie, nemám.*“⁴⁰

Kým Pravda presadzovala celých päť mesiacov svoje stanovisko, určite zaujímavým bol podnadvpis jedného z článkov v Čase, ktorý úplne objektívne definoval príčinu rozpadu ČSR: Pangermánska rozpínavosť a maďarský revizionizmus boli príčinou rozpadnutia ČSR.⁴¹

Napriek rozdielom Pravda rovnako ako Čas viedli v prvom bode obžaloby spoločnú a nekompromisnú kampaň voči J. Tisovi, ktorej cieľom bolo poukázať na značný podiel viny J. Tisu v prípravách a neskôr vo vyhlásení samostatného Slovenska 14. marca 1939. Tento dátum sa stal základom, od ktorého sa odvíjalo ďalšie prezentovanie obsahu súdneho procesu v denníkoch Pravda a Čas. Rozbijačská politika tvorila počiatky článkov, od ktorých sa kontinuálne odvíjal aj ďalší obsah. Štrnásty marec sa stal jedným z hlavných bodov v odhaľovaní zločineckej minulosti J. Tisu, ktorý bolo potrebné spoločnosti v správnom zmere „vysvetliť“ a vhodným spôsobom ovplyvniť verejnú mienku v snahe predísť akýmkoľvek separatistickým snahám v budúcnosti. Celá táto propaganda používala všetky možné dostupné prostriedky na to, aby spoločnosť odsúdila J. Tisu a aby vysvetlila, že všetky aktivity spojené s ním, a teda aj vznik samostatného Slovenska, sa chápali ako zločin.

V procese s J. Tisom sa neodsúdili len zločiny proti ľudskosti, ale hlavne rozbijačská politika, ktorej cieľom bolo z pohľadu periodík zničiť štátny zväzok Čechov a Slovákov. Na tomto princípe boli konštruované články so zameraním na 14. marec 1939, ktorými sa snažili obe politické strany konštruovať názory tak, aby vyzneli čo najlepšie pre konsolidáciu pomerov v obnovenej ČSR, pre „... štát, ktorý nemal ani tridsať rokov, predstavuje skúšku a z toho dôvodu sa smrť menovaného dá pokladať za jeden z najväčších dátumov v československých dejinách.“⁴²

39 *Tiso sa nepamätá...*, s. 2.

40 *Tiso sa nepamätá...*, s. 2.

41 Obžaloba žiada trest smrti pre obžalovaných. In: *Čas*, 16. 3. 1947.

42 Proces s Dr. Jozefom Tisom vo vzťahoch s dejinami Slovenského štátu a rekonštrukciou nového Československa. In: *Politické vzťahy medzi Francúzskom a Československom a Francúzskom a Slovenskom (1939 – 1948) : výber z dokumentov*. Zost. P. Petruf. Martin : Matica Slovenská, 2003, s. 623.

